

275 Je weet wat goed is

"Er was eens ...". Veel beroemde sprookjes – zoals de tussen 1812 en 1822 door de gebroeders Grimm verzamelde "*Kinder- und Hausmärchen*" en de honderden, tussen 1835 en 1872 door Hans Andersen geschreven sprookjes – beginnen met deze drie woorden: "Er was eens ...". Ze helpen de lezer of toehoorder een fictieve, tijdloze wereld binnen te treden.

Sprookjes – zeggen we dan – zijn niet echt gebeurd, en helaas wordt daarmee door volwassenen vaak bedoeld dat het sprookje wellicht wel leuk of mooi voor kinderen is, maar verder geen relevantie heeft. Dat is jammer en ook wel merkwaardig. Want een verhaal kan betekenisvol zijn, zeker ook als het niet op verifieerbare feiten berust.

Zo gaat het verhaal: Er was eens ... een meisje – misschien kan ik beter zeggen: een nog heel jonge vrouw – 'van eenvoudige komaf', dertien, hooguit vijftien jaar oud en uitgehuwelijkt. Ze woont in een klein landbouwdorp met hooguit tien gezinnen. Op zekere dag gaat ze naar een bloedverwant, een vrouw die veertig jaar of ouder is en in een stad woont, ergens in het bergland. Ze heeft een goede reden om te gaan, want ze wil het goede nieuws vertellen: ze zal een kind baren. Ze heeft bovendien gehoord dat Elisabet – want zo heet de oudere vrouw – voor het eerst ook zwanger is, voorbij de biologische grens die men toen kende. Als Elisabet de stem van Maria – de jonge vrouw uit het landbouwdorp – hoort, voelt ze hoe haar kind in de baarmoeder trappelt! Ze omhelzen elkaar en dan dankt Maria God met prachtige woorden, zoals onder meer:

"Trotse mensen jaagt hij weg, en koningen pakt hij hun macht af.

Maar gewone mensen maakt hij belangrijk. Arme mensen geeft hij veel, maar rijke mensen geeft hij niets."

Natuurlijk heb je tijdens het lezen gedacht: dit is een versie van het beroemde bijbelverhaal, maar wel een heel afgeslankte

Maria en Elisabet

versie. Dat klopt, want het is het begin van 'het kerstverhaal', zoals dat in Lucas 1 en 2 wordt beschreven; het verhaal dat ik als kind veel jaren heb horen vertellen, het verhaal zoals het ook nu, twintig eeuwen later, nog steeds wordt verteld. Een prachtig verhaal, mooier en rijker dan het verhaaltje dat ik hiervoor vertelde. Het bijbelverhaal is veel uitgebreider en dat komt omdat het feitenrelaas zoals hiervoor beschreven, is ingebed in een geloofsverhaal waarin dingen worden beschreven die wetenschappelijk biologisch niet voorstelbaar zijn. Is het dan een sprookje? Zeker niet. De historisch-cultureel feiten in het verhaal zijn: in het Israël van toen trouwden de meisjes gewoonlijk als ze 13-15 jaar oud waren en op die leeftijd werden ze ook zwanger. De meeste mensen stierven zo rond de vijftig jaar oud. Als verteld wordt dat Elisabet oud is, dan was ze ouder dan veertig. Alleen al deze cultureel-biologische feiten van toen plaatsen het kerstverhaal voor

de mens van twintig eeuwen later in een bijzonder perspectief; het is voor velen wel degelijk een soort sprookje geworden ["er was eens"], goed voor een romantische kerstsfeer. Meer niet.

Voor mij als kind was dat allemaal niet aan de orde. Het grote kerstverhaal was in al zijn facetten – vanaf de aankondiging van de geboorte tot aan de kindermoord in Bethlehem – een waargebeurd verhaal, waarvan ik ontzettend genoot. Op school werd in vier weken van Advent de spanning opgebouwd, versterkt door de steeds vroeger invallende duisternis, de brandende echte kaarsjes, de ballen aan kersttakken aan de muur – noch thuis noch op school was een kerstboom te bewonderen. Er was in de zesde klas vooral het kerstdeclamatorium dat we in die vier weken uit het hoofd leerden. Dat alles kwam, enkele dagen voor de kerstvakantie begon, tot een hoogtepunt: het schoolkermisfeest. Dan werden alle bijbelverzen die samen het declamatorium vormden, achtereenvolgens door de zesdeklassers gedeclameerd – teksten die – zo was ons verteld – steeds indringender duidelijk maakten dat het volk Israël al eeuwenlang uitzag naar de komst van de verlosser. Zo kwam tijdens de uitvoering van het declamatorium uiteindelijk de apotheose: de geboorte van Jezus!

Vraag me niet hoe het is gebeurd, maar in mijn puberteit vond geleidelijk een omkering plaats: het kerstverhaal was niet langer in de eerste plaats de voltooiing van eeuwen 'heilsgeschiedenis', maar juist – zichtbaar in de woorden van Maria – het visioen van de geboorte van een nieuwe tijd waarin de omkering zou plaatsvinden. Die woorden waren voor mij – een jongen "van gewone komaf", zoals ook Maria dat was – de door een jonge vrouw uitgesproken overwinningsspreken: er zou een wereld komen waarin recht gedaan werd.

Elisabet is na het verhaal in Lucas 1 een anonieme voorbijganger in de geschiedenis. Het einde van Maria's historisch spoor eindigt als ze vertoeft in de groeiende gemeenschap van christenen, dus na de verhalen over de kruisiging, opstanding en hemelvaart. Maar haar proclamatie van een rechtvaardige samenleving blijft tot op de huidige dag klinken. Maar...

"Trotse mensen jaagt hij weg, en koningen pakt hij hun macht af." Het kon niet uitblijven. Toen ik – in de voorbereiding van deze blog – deze woorden van Maria herlas, moest ik direct aan Donald Trump denken. Dan dringen schokkende cijfers zich op. Want hoe is het mogelijk dat in 2024 ongeveer 79% van alle Trump-stemmen kwam van mensen die zeiden dat ze christelijk zijn? Hoe kan het, de woorden van Maria indachtig, dat ±55% van de rooms-katholieken en >80% van de Evangelicals aan de trotse, schatrijke narcist Trump hun stem en daarmee vrijwel onbeperkte macht gaven? Hoe kan het dat heel veel 'gewone mensen' Trump steunden, een man die niets op heeft met 'gewone mensen', alleen wil dat ze hem macht geven?

Hoe zit dat in Nederland? Uit verschillende peilingen en kiezersonderzoeken blijkt dat bijna 1 op de 4 zichzelf christen noemende Nederlanders in 2025 een stem uitbracht op de PVV. Ruim 94 % van alle PVV-kiezers [waaronder dus ook al die stemmers die christen genoemd willen worden] vinkten Wilders aan als voorkeurskandidaat. Zouden al die christenen in Nederland en de Verenigde Staten geen boodschap hebben aan de boodschap van Maria? Heeft christen zijn enige betekenis voor deze mensen in hun maatschappelijk-politieke houding en gedrag? De theoloog Harry Kuitert schreef: "Politiek is niet alles, maar alles is wel politiek", ik voeg daaraan toe: zeker ook Maria's woorden! Ze zijn ook een politiek manifest.

Ik wil echter Maria's woorden niet beperken tot hun betekenis voor politieke machthebbers. Want ze gelden toch ook bestuurders en managers en voor iedereen die in hun functie verkeerde macht uitoefenen? Toch ook voor de machtige mannen die in reformatorische kerken vrouwen niet tot hun recht laten komen? Toch ook voor ouders, vooral mannen, die in woorden en daden gewelddadig zijn naar hun kinderen en partner? Voor pedagogen en hulpverleners die de vertrouwensrelatie met hun hulpvragers op welke manier dan ook misbruiken? Ze gelden voor ons allen, voor mij, als 'wake-up call' en meer dan dat.

Er was eens ... heel lang geleden, iemand die me attent maakte op acht andere bijbelwoorden: "Er is jou, mens, gezegd wat goed is". Of je jezelf christen of christen-democraat, agnost, socialist, liberaal of hoe ook noemt, ik hoop dat je in je jeugd ouders had, een moeder, een vader, een opvoeder, een mens die je vertelde wat goed is. Ik hoop ook dat je geen pasklare moraal bestaande uit regels, geboden en verboden kreeg opgelegd, maar dat je mensen in je leven had die je voorleefden in hun grondhouding: "Je weet wat goed is". Ik had zo'n mens, mijn moeder, en nog één: mijn hoofdmeester.

Als ik het testament lees van mijn jeugd,
lijkt het of veel mij is ontnomen.
Er blijven echter enkele dingen,
mijn **waardenvolle** jeugtherinneringen,
die neem ik mee zolang ik verder leef.

Ik wens je goede kerstdagen, een goede jaarwisseling

NOTEN:

1. 'Het verhaal gaat' is een bundel van zes boeken met bijbelverhalen en reflecties daarop, geschreven door ds. Nico ter Linden
2. De woorden van Maria staan in de 'De Bijbel in Gewone Taal', [Lucas 1](#).
3. De tekening van Maria en Elisabeth heb ik gevonden in [kinderclub voltreffer](#) – opvallend dat ze hier met de goede leeftijd worden getekend.
4. De gegevens over de kiezers van Trump en Wilders ontleen ik aan Pew Research Center en exit-polls
5. De woorden "Je weet wat goed is" vind je in Micha 6:8 [nbv]

MUZIEK

De door mij geciteerde woorden van Maria kun je beluisteren in het **MAGNIFICAT** VAN JOHANN SEBASTIAN BACH, de delen 8 en 9. Vanaf de allereerste noten van het Magnificat is het feest bij Bach!

DONA NOBIS PACEM, het slotkoor uit de Hohe Messe van Johann Sebastian Bach. Hoor en zie hoe de stemmen van de zangers en de trompetklanken hoger en hoger reiken. Wat een fantastische uitvoering!